

پی نوشت

1. Wilferd Madelung.

۲. این عبارتی است که پروفیسور زابینه اشمیتکه، یکی از شاگردان مادلونگ، دربارهٔ اوبه کار برده، اما از ناحیهٔ دیگران نیز تلقی به قبول شده است. رجوع کنید به: Sabine Schmidtke, "an Interview", Shi'a Studies, no. 1, April-June 2001, p. 17.

۳. به عنوان نمونه، زابینه اشمیتکه (Sabine Schmidtke)، متخصص اندیشه‌های کلامی علامه حلی، مارتین مکدرموت (Martin McDermott)، متخصص اندیشه‌های کلامی شیخ مفید، نجلا ابوعزالدین، متخصص فرقهٔ روزیه، سید حسین مدرسی طباطبایی، متخصص کلام و تاریخ دورهٔ نخستین و نیز فقه شیعه، از شاگردان او هستند.

۴. بنابراین در این نوشتار به دیدگاه‌های تاریخی، کلامی، فقهی و... ویلفرد مادلونگ پرداخته نمی‌شود.

۵. نویسنده به دنبال آن نیست که قصد و نیت مستشرقان را در مطالعهٔ اسلام بررسی نماید یا بنا ندارد به دنبال مقصود و گناهکار بگردد، بلکه صرفاً بنا دارد به یک نقیصهٔ روشی توجه دهد. اینکه آیا مستشرقان حق داشتند از این روش استفاده کنند یا نه. اما اینکه آیا آگاهانه چنین روشی را به کار برده‌اند یا ناآگاهانه موضوع این پژوهش نیست. نویسنده صرفاً به این واقعیت توجه دارد که در معرفی شیعیان به منابع خود ایشان استناد نشده است.

۶. به جهت آنکه سخن از منابع شیعی و سنی است، بنابراین اشکالی ندارد اگر از منابع اسماعیلی یا زیدی نیز یاد شود.

7. Wilferd Madelung, "SHĪ'A", EI2, vol. 9, P. 423, C. 1, L. 37 & 60; "IMĀMA", vol. 3, P. 1166, C. 1, L. 34, 54; C. 2, L. 6, 51; P. 1167, C. 1, L. 1; C. 2, L. 5; "ISMA", vol. 4, P. 182, C. 2, L. 40, 46, 50, 70, P. 183, C. 1, L. 8; "AL-KASHSHĪ", vol. 4, P. 711, C. 2, L. 34, 48, 49, 52; "MAYMŪN B. AL-ASWAD AL-KADDAḤ", vol. 6, P. 917, C. 2, L. 7; *The Hāshimīyyāt of al-Kumayt and HāshimīShī'ism*, Studia Islamica, No. 70 (1989), P. 6 & 26.

8. The sources of Isma'ili law. Published in "Journal of Near Eastern Studies", 1976, vol. 35, p. 29-40.

ترجمهٔ فارسی این مقاله در کتاب مکتب‌ها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه منتشر شده است.

۹. این مقاله نیز با مشخصات زیر به فارسی ترجمه شده است: «ملاحظاتی پیرامون کتاب‌شناسی فرق امامی»، ترجمهٔ چنگیز پهلوان، در زمینه ایران‌شناسی، تهران، ۱۳۶۸، ص ۵۶-۷۵.

۱۰. گرچه این عنوان رامی‌توان در عنوان پیشین جای داد، ولی به جهت آنکه می‌خواستم به این نکته توجه بیشتری بدهم آن را به صورت جداگانه و مستقل از عنوان پیشین مطرح کردم. توجه استقلالی به این نکته از آن جهت است حتی در منابع اسلامی و شیعی نیز این نکته در موارد بسیار فراوانی نادیده گرفته می‌شود.

۱۱. به عنوان نمونه: رجوع کنید به:

Moojan Momen, An Introduction to Shi'i Islam, p. 220-232 & 342.

۱۲. به عنوان نمونه: رجوع کنید به:

William Montgomery Watt, Islam A Short History, p. 125-126 & 152-153; 149-169 & 238.

13. David Pinault, The Shi'ites, p. 183.

۱۴. از شاگردان ویلفرد مادلونگ، مارتین مکدرموت رسالهٔ دکتری خود را به بررسی دیدگاه‌های کلامی شیخ مفید و زابینه اشمیتکه رسالهٔ دکتری خود را به معرفی دیدگاه‌های کلامی علامه حلی اختصاص داده‌اند.

15. Wilferd Madelung, EI2, "MUḤAMMAD B. 'ALĀL-RIDĀ", vol. 7, p. 397.

16. Transliteration.

17. Etan Kohlberg, Mohammad Ali Amir-Moezzi, Revelation and Falsification, P. 2.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۸۷ ش.

3. Kohlberg, Etan; Mohammad Ali Amir-Moezzi, Revelation and Falsification, *The Kitāb al-qirā'āt of Ahmad b. Muhammad al-Sayyārī*, Leiden: Brill, (2009).

4. "AL-KARAKĪ", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition vol. 4, P. 610, Leiden: Brill, (1997).

5. "AL-KULAYNĪ", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition vol. 5, P. 362-363, Leiden: Brill, (1986).

6. "AL-MUFID", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, vol. 7, P. 312-313, Leiden: Brill, (1993).

7. "HISHĀM B. AL-ḤAKAM", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, vol. 3, Leiden: Brill, (1986).

8. "ISMA", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, vol. 4, Leiden: Brill, (1997).

9. "IMĀMA", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, vol. 3, Leiden: Brill, (1986).

10. "IMAMATE", *Encyclopedia of Religion*, 2nd ed. Jones Lindsay, vol. 7, p. 114-119, Detroit: Macmillan Reference, (1995).

11. "KASHSHĪ", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition vol. 4, P. 711, Leiden: Brill, (1997).

12. "MAYMŪN B. AL-ASWAD AL-KADDAḤ", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition vol. 6, P. 917, Leiden: Brill, (1991).

13. "SHĪ'A", *The Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, vol. 9, Leiden: Brill, (1997).

14. "The Hāshimīyyāt of al-Kumayt and HāshimīShī'ism", *Studia Islamica*, No. 70 (1989), p. 5-26.

15. Momen, Moojan, An Introduction to Shi'i Islam. Oxford: Oxford University Press, (1985).

16. Pinault, David, The Shiites, New York: St. Martin's Press, (1992).

17. What Is Islam?, London: Longmans, (1968).

18. Schmidtke, Sabine, "an Interview", Shi'a Studies, no. 1, April-June 2001.

19. Watt, William Montgomery, Islam A Short History, Oxford: oneworld, (1999).